

Türkçenin Eğitime Emek Verenler (1839-1938)

Those Who Contributed to the Education of Turkish (1839-1938)

M. Selda KARAŞLAR*

Kitap incelemesi

Book review

*Dr. M. Selda KARAŞLAR, MEB

ORCID: 0009-0009-9881-3416

E-posta: cobanselda@yahoo.com

Başvuru Tarihi/Submitted:

06.01.2025

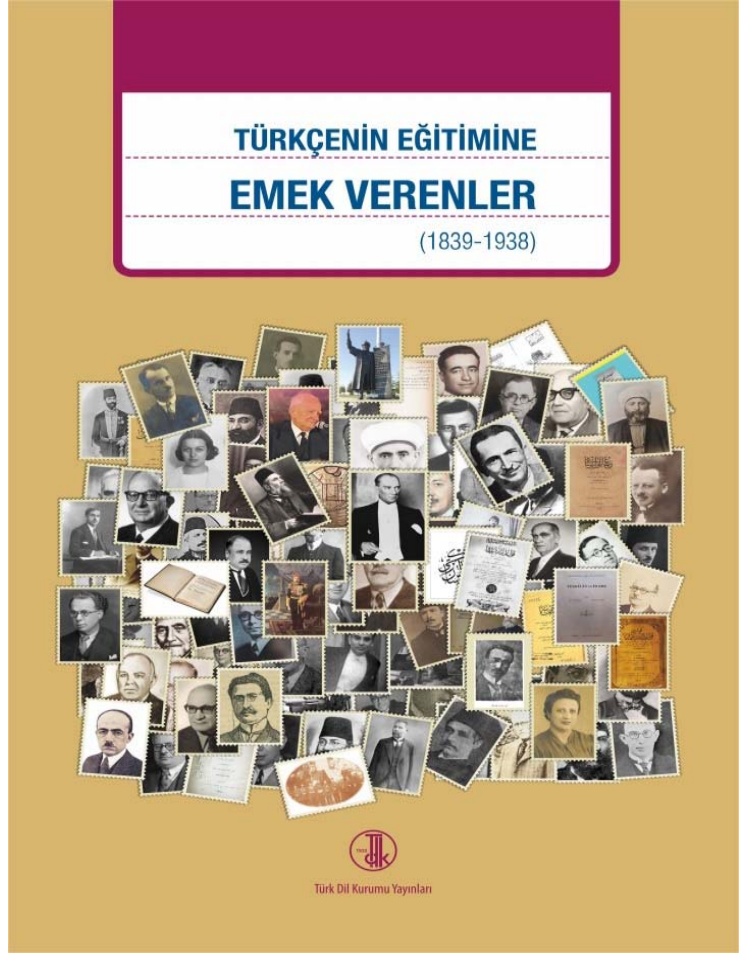
Kabul Tarihi/Accepted:

12.02.2025

Yayınlanma Tarihi/Published:

20.06.2025

Atıf/Citation: Karaşlar, M., S. (2025).
"Türkçenin Eğitime Emek Verenler
(1839-1938)". *BUEFD*, 10(1), 297-
304.

Tanzimat Dönemi'nden İkinci Meşrutiyet Dönemi'ne uzanan süreçte başlatılan çalışmalar, Türk dilinin gelişmesine kaynaklık eder. Cumhuriyet'in ilk yıllarında da önemi gittikçe artan dil bilinci, bu alana önemli birçok eserle katkı sunan kişiler ve onların eserleri ile güçlenir. Bu bilinçle Türk dilinin hem kendi insanına hem de yabancılara yeni ve geçerli yöntemlerle nasıl öğretileceği konusunda çok değerli çalışmalar yapılmıştır ve yapılmaktadır. Türk dilinin kökeni konusunda yapılan çalışmalar da bu araştırmaları destekler. Dolayısı ile bugüne kaynaklık eden şahsiyetleri ve onların eserlerini iyi bilmek gerekir. Bu gereksinimden hareketle Prof. Dr. Celal Demir başkanlığında “Türkçenin Eğitime Emek Verenler (1839-1938)” adlı bir seçki kitap hazırlanmıştır. Bu çalışmanın amacı, Türk diline ve edebiyatına önemli bir katkı sağlayan bu kitabı tanıtmaktır.

Eserin şekil özelliği

Eser, 1848 sayfa hacmindedir. **Türk Dil Kurumu Yayınları:** 1576 yayın numarası ile 2024 yılında e-kitap olarak yayımlanmıştır. İlk sayfasında birçok tanınmış araştırmacı yazar ve siyasetçinin fotoğrafı yer almaktadır. Oldukça özenli hazırlanan bu fotoğraf daha baştan okurda kitaba karşı bir ilgi ve merak uyandırmaktadır. Kitabı hazırlayanlar başlığının altında şu araştırmacıların isimleri yer almaktadır: **Başkan:** Prof. Dr. Celal Demir. **Üyeler:** Prof. Dr. Abdullah Azmi Bilgin, Prof. Dr. Ahmet Güneş, Prof. Dr. Erdoğan Uygur, Prof. Dr. Fahri Temizyürek, Prof. Dr. Gülsün Leyla Uzun, Prof. Dr. İsmet Çetin, Prof. Dr. İsmet Emre, Prof. Dr. Kamil İşeri, Prof. Dr. Fatih Kirişçiöglü, Prof. Dr. M. Mete Taşlıova, Prof. Dr. Musa Çiftci, Prof. Dr. Nesrin Sis, Prof. Dr. Yavuz Kartallıoğlu. **Kol Uzmanları:** Dr. Reşide Gürses, Canan Kanoğlu, Elif Karakuş. **Yayına Hazırlayanlar:** Prof. Dr. Celal Demir, AYK Uzmanı Dr. Reşide Gürses. **Metin Denetimi:** YK Uzmanı Dr. Reşide Gürses. **İnceleyiciler:** Prof. Dr. Latif Beyreli, Prof. Dr. Zekeriya Batur. **Sayfa ve Kapak Tanıtımı:** TDK-Dilek Şerbetçi.

Kitapta, sembolik bir tarih olan 1839'dan Atatürk'ün vefatı olan 1938'e kadar geçen süre içinde Türk diline ve Türk edebiyatının öğretimine eserleriyle katkı sağlayan 116 şahsiyet yer almaktadır. Bu kişiler, kaynak tarama yöntemiyle tespit edilmiştir.

İçindekiler kısmında ise ilk önce Türk Dil Kurumu Başkanı Prof. Dr. Osman Mert'in “Sunuş” (s. 13) başlıklı yazısı, ardından da Prof. Dr. Celal Demir'in “Tanzimat'tan Cumhuriyet'e Türkçe ve Türkçenin Dil Bilgisi Öğretimi” başlıklı (s. 15-24) yazısı yer almaktadır. Sonra ise kitabın asıl bölümüne yer verilmiş olup burada 116 araştırmacının makalesi (s. 25-1849) bulunmaktadır. Makaleler aynı formatla kaleme alınmış olup önce şahsiyetlerin öz geçmişine, eserlerine yer verilmiş ve sonra da eserleri tanıtan değerlendirmeler yapılmıştır. Bu şahsiyetlerin eserleri yoğun olarak dil bilgisi konularındadır. Eserlerin türlere ve konulara göre ayrı alt başlıklar altında değerlendirilmesi, makalelerin okuyucularına büyük bir kolaylık sağlamıştır. Özellikle “Türkçenin Öğretimi ile İlgili Eserler” başlığı altında araştırmacıların kendi devirlerine

yönelik olarak dil bilgisi eğitimi ile ilgi çalışmaları; ‘Türk Dili ile İlgili Çalışmalar’ başlığı altında da Türk dili tarihi ve lehçelerine ait eserlere yer verilmiştir. Bu çalışmada kitabın içerisindeki yer alış sırasına göre birkaç yazar seçilerek onların her iki türe de dâhil edilebilecek eserlerinden örnekler verilmiştir. Çalışmanın hacminin elverdiği kadarıyla Eski Türk dili alanında çalışmış araştırmacılara ve onların eserlerine öncelik verilmiştir. Nitekim bu eserlerin, bugünkü dil bilgisi çalışmalarına kaynaklık etmesi bakımından ayrı bir önemi bulunmaktadır. Kitapta şu isimlerin Türk dili sahasında çalıştığı tespit edilmiştir: Karamanoğlu I. Mehmet Bey, Kâşgarlı Mahmud (1008?-1105?), Abdullah Âtîf (Tüzüner) (1869-1954), Agâh Sırrı (Levend) (1894-1978), Ahmet Hâdi Maksudi (1868-1941), Ali Ulvi (Elöve) (1881-1975), Besim (Atalay) (1882-1965), Hasan Tahsin (Banguoğlu) (1904-1988), Mehmed Sadık (D.-Ö.), Mehmet Şakir (Ülkütaşır), Necip Asım (Yazıksız), Şemsettin Sami (1850-1904), Tahir Kenan (1863-1927).

Eserin içeriği

Prof. Dr. Osman Mert “Sunuş” (s. 13) başlıklı yazısında, Tanzimat’tan Cumhuriyet’e uzanan süreçte Türkçenin öğretimiyle ilgili sayısız çalışma yapıldığını, birçok doküman ve programlar üretildiğini; bu çalışmaları yapan şahsiyetlerden bazılarının edebî eserleriyle, bazılarının siyasi, bazılarının da sanatçı yönleriyle de tanındıkları için çeşitli vesilelerle araştırma ve incelemelere konu olduklarını belirtir. Hatta bazıları hakkında yüksek lisans ve doktora tezleri yapıldığını ancak bazıları öğretmen/eğitimci oldukları için ve sadece ders kitabı yazdıkları için kişilikleri, düşünceleri ve eserleriyle günümüze kadar kapalı kaldıklarını ifade eder. Mert’e göre, bu kitap alanında ilk çalışma veya ilk deneme olarak kabul edilebilir. Eser, araştırmacılara bu şahsiyetleri ve alanla ilgili temel eserlerin birçoğunu burada görme fırsatı sunar. Dolayısıyla Türkçenin geçmişte hangi program, hangi yöntem ve hangi materyallerle öğretildiğini araştıran eğitimci, yazar ve akademisyenler bu çalışmadan yararlanma fırsatı bulacaklarını söyler.

Celal Demir’in “Tanzimat’tan Cumhuriyet’e Türkçe ve Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi” başlıklı (s. 15-24) makalesinde, Türkçe ve dil bilgisi öğretiminin şimdi olduğu gibi Osmanlı eğitim kurumlarında da sorunlu olduğunu belirtmiştir. Çalışmasının amacı, temel olarak 1900’lü yıllardan başlayarak yaklaşık olarak 2000’li yıllara değin Türkiye’deki dil bilgisi (gramer) öğretimi hakkında bilgi vermek olduğunu söyler. Bu doğrultuda tespit edebildiği birçok dil bilgisi kitabının listesini de vererek araştırmacılara büyük bir kolaylık sağlamıştır. Onun belirttiğine göre, Osmanlı eğitim kurumlarında Türkçenin formel yollarla öğrenimine ancak Tanzimat Dönemi’nde başlanabilmektedir. 1940’lı yıllara kadar ‘dil bilgisi öğrenimi’, ‘imla öğrenimi’, ‘okuma eğitimi’, ‘yazma eğitimi’ ve ‘konuşma eğitimi’ gibi Türkçe derslerinin her biri, ayrı ayrı öğrenme alanları olarak değerlendirilmiş; ‘Türkçe eğitimi’ ile ‘Türkçe dil bilgisi öğretimi’ için farklı adlarla dersler açılmıştır. Ancak program layihalarında bu derslerin birbiriyle ilişkilendirilerek okutulması gerektiği ifade edilmiştir.

Kitabın ana bölümünde ise 116 araştırmacının makalesi (s. 25-1849) bulunmaktadır. Bunların bazılarının içeriğine kısaca değinmek gerekirse şöyle bir değerlendirme yapılabilir:

Cengiz Dönmez, “Mustafa Kemal Atatürk” (1881-1938) başlıklı (s. 25-53) makalesinde, Atatürk’ün öz geçmişini vermiş ve Türkçenin öğretimiyle ilgili çalışmalarını değerlendirmiştir.

Yahya Başkan, “Karamanoğlu I. Mehmet Bey” başlıklı (s. 56-65) makalesinde, Karamanoğlu Mehmet Bey’in Konya’yı ele geçirmesi ve ardından yaptığı icraatlara değinmiş, tarihî kaynaklardan hareketle onun Türkçeyi resmî lisan ilan (Mayıs 1277) etmesine yer vermiştir.

Musa Çiftci, “Kâşgarlı Mahmud” (1008?-1105?) başlıklı (s. 67-84) makalesinde, öncelikle ‘Öz geçmiş’ başlığı (s. 69) altında asıl adı Mahmut Bin Hüseyin Bin Muhammed’in yani Kâşgarlı’nın hayatı hakkında bilgi verir. İncelemeler açısından ‘Türkçenin Öğretimiyle İlgili Çalışmaları’ başlığı (s. 72) önem taşımaktadır. Bu başlık altında sırasıyla *Kitabu Cevahirü’n-Nahv* ve *Dîvânu Lugâti’t-Türk* adlı eserleri tanıtmıştır. *Dîvânu Lugâti’t-Türk* başlığı altında ise (s. 72-82) eserle ilgili kapsamlı bilgiler vermiştir.

Seyfullah Yıldırım, “Abdullah Âtîf (Tüzüner)” (1869-1954) başlıklı (s. 85-98) makalesinde, yazarın öz geçmişini vermiş, Türk dili ve edebiyatı alanındaki eserlerini tanıtmıştır.

Celile Eren Ökten, “Abdullah Cevdet” (1869-1932) başlıklı (s. 99-120) makalesinde, yazarın; öz geçmişi, toplum hayatı hakkındaki pozitivist düşünceleri, sanat anlayışı, şiirleri, eğitim-öğretim hakkındaki fikirleri üzerinde durmuş ve eserleri hakkında bilgi vermiştir.

İlhan Erdem, “Abdurrahman Fevzi (Efendi)” (1802-1864) başlıklı (s. 121-131) makalesinde, yazarın Türk gramer yazarlığı açısından önemli bir dil bilimci olduğunu vurgulamış, eserlerini tanıtmıştır.

Namık Kemal Şahbaz, “Adviye Öktem (Kayral)” (1909-1985) başlıklı (s. 133-140) makalesinde, Adviye Öktem’in ilk okuma ve yazma öğretimi üzerine çalışmalar yaptığını belirtmiştir.

M. Mete Taşlıova, “Agâh Sırrı (Levend)” (1894-1978) başlıklı (s. 141-168) makalesinde, yazarın eğitimci, yazar, edebiyat tarihçisi ve dilci olduğunu söyler.

Alev Şeyda Duman, “Ahmet Cevat (Emre)” (1876-1961) başlıklı (s. 169-185) makalesinde, Ahmet Cevat’ın Türkoloji alanındaki bilgi birikimiyle bir eğitimci olarak Türkçenin öğretimi alanında elde ettiği tecrübeleri birleştirerek dil eğitimi alanında pek çok eser kaleme aldığını ifade etmiştir.

Nevzat Özkan, “Ahmet Cevdet (Paşa)” (1823-1895) (s. 187-215); Aslınur Timurhan, “Ahmet Hâdi Maksudi” (1868-1941) (s. 217-226); Mehmet Ali Bahar, “Ahmet Hilmi (Güçlü)” (1899-1976) (s. 227-243); Kudret Savaş, “Ahmet Mithat (Efendi)” (1844-1912) (s. 245-267); Metin Demirci, “Ahmet Rasim (Arık)” (1865-1932) (s. 269-290); Enfel

Doğan, “Ahmet Reşad Ziya” (?-1926?) (s. 291-309); Mustafa Özşarı, “Ahmet Yusuf” (1900-?) (s. 311-336); Erol Ogur, “Ali Canip (Yöntem)” (1887-1967) (s. 317-336); M. Mete Taşlıova, “Ali Haydar (Taner)” (1883-1956) (s. 337-361); Ali Fuat Arıcı, “Ali Nazîmâ (Yiğit)” (1861-1935) (s. 363-372); Namık Kemal Şahbaz, “Ali Nusret” (1872-1913) (s. 373-388); Şükrü Halûk Akalın, “Ali Seydi (Armaner)” (1870-1933) (s. 389-399); Ezgi Dadaş, “Ali Ulvi (Elöve)” (1881-1975) (s. 401-411); Sabire Ceren Demir, “Ali Vasfi” (18..?-19..?) (s. 413-428); Sibel Çapan Tekin, “Anton Tıngır” (1812-1908) (s. 429-436); Yavuz Kartallıoğlu, “Artin (Hindoğlu)” (1870-?) (s. 437-444); Gürsoy Şahin, “Avram Galanti (Bodrumlu)” (1874-1961) (s. 445-462); Talat Aytan-Mustafa Yıldırım, “Baha (Dürder)” (1912-1983) (s. 463-483); Muhammed Eyyüp Sallabaş, “Bedros Zeki (Garabetiân)” (1871-1937) (s. 483-488); Ulviye Bayramova, “Bekir Sıtkı (Çobanzade)” (1893-1937) (s. 489-503). Bu çalışmalarda da yazarların öz geçmişleri verilip Türkçeye yaptıkları katkılar üzerinde durulmuştur.

Talip Yıldırım, “Besim (Atalay)” (1882-1965) başlıklı (s. 505-512) makalesinde Besim Atalay’ın hayatı ve eserleri hakkında bilgi vermiştir. Eserlerinden bazıları şunlardır: *Türk Dili Kuralları*, *Türkçemizde Men-Man*, *Türk Dilinde Ekler ve Kökler Üzerine*, *Dîvânü Lugâti’t-Türk Tercümesi*, *Dîvânü Lugâti’t-Türk İndeksi*, *Bir Doçentin Türkçe Okutuşu ve Münakaşalarımız*, *Divanu Lugati’t-Türk*, *Ettuhfet-üz-Zekiyye fil-Lûgat-it Türkiye*, *Türkçede Kelime Yapma Yolları*, *Müeyyiretü’l-Ulûm (Tıpkıbasım, Çeviri Yazı Ve Dizin)*, *Eş-Şüzûrû’z-Zehebiye ve’l-Kitabü’l-Ahmediyye fî’l-Lûgat-it-Türkiye*, *Seng-Lah-Lûgat-i Nevaî (Mebaniü’l-Lûga)*, *Arapça ile Türkçenin Karşılaştırılması*, *Türk Dilinde Ana Kelimeler veya Türkçede Türetme Sözlüğü*, *Abuşka Lûgati veya Çağatay Sözlüğü*.

Mehmet Kurudayıoğlu-Büşra Kiraz Ayverdi, “Beşir (Göğüş)” (1915-1999) (s. 515-526); İsmet Emre, “Celal Nuri (İleri)” (1882-1938) (s. 527-546); Tufan Bitir, “Cemil (Sena)” (1894-1981) (s. 547-554); Mustafa Ergün, “Emrullah (Efendi)” (1858-1914) (s. 555-576); Deniz Melanlıoğlu, “Faik Reşad” (1851-1904) (s. 577-591); Ahmet Akkaya-Yahya Kemal Beyitoğlu, “Ferâizcizâde Mehmet Şakir (Efendi)” (1852-1911) (s. 591-607); Erol Duran-Ebru Öztürk, “M. Fevzi (Selen)” (1901?-?) (s. 609-618); Ebru Öztürk, “Gaspıralı İsmail” (1851-1914) (s. 619-631); Kürşat Kaya, “Halil Vedat (Fıratlı)” (1902-1969) (s. 633-643); Fatih Kirişcioğlu, “Halit Fahri (Ozansoy)” (1891-1971) (s. 645-660); Mehmet Ali Bahar, “Halit Ziya (Bey)” (D.?-Ö.?) (s. 661-667); Erol Duran-Nazmiye Topbaşoğlu, “Hasan Âli (Yücel)” (1897-1961) (s. 669-678); Salim Pilav, “Hasan Şefik” (1857-??) (s. 679-687); Ahmet Benzer, “Hasan Tahsin” (D.?-Ö.?) (s. 689-703). Bu çalışmalarda da yazarların öz geçmişleri verilip Türkçeye yaptıkları katkılar üzerinde durulmuştur.

Hatice Şahin, “Hasan Tahsin (Banguoğlu)” (1904-1988) başlıklı (s. 705-717) makalesinde, yazarın Türkçenin öğretimi ve Eski Türk dili alanında önemli çalışmalar yaptığını belirtmiştir.

Mustafa Güçlü, “Hasip Ahmet (Aytuna)” (1895-1980) (s. 719-737); Tuncay Böler, “Hocazade Ahmet Cevdet (Öğretmenoğlu)” (1866-1943) (s. 739-750); Dilek Ergönenç, “Hüseyin Cahit (Yalçın)” (1875-1957) (s. 751-764); Esim Mergen Türk, “Hüseyin Namık (Orkun)” (1902-1956) (s. 765-778); Ayşe İlker, “Hüseyin Nazmi” (D.-Ö.?) (s. 779-797); Ahmet Akkaya-Yahya Kemal Beyitoğlu, “Hüseyin Ragıp (Baydur)” (1890-1955) (s. 797-812); Ayşe Derya Eskimen, “Hüviyet Bekir (Örs)” (1901-?) (s. 813-828); Kamil İşeri, “İbnü'l-Âkîf Abdülfeyyaz” (D.-Ö.?) (s. 829-847); Zeki Gürel, “İbrahim Alâettin (Gövsâ)” (1889-1949) (s. 849-874); Celal Demir, “İbrahim Necmi (Dilmen)” (1887-1945) (s. 875-893); Abdullah Uçman, “İbrahim Şinasi” (1826-1871) (s. 895-906); Alpaslan Okur-Safa Eroğlu, “İshak Refet (Işıtman)” (1891-1946) (s. 907-923); Abdullah Uçman, “İsmail Hikmet (Ertaylan)” (1889-1967) (s. 925-936); Tufan Bitir, “İsmayıl Hakkı (Baltacıoğlu)” (1886-1978) (s. 937-947); Kürşat Kaya, “İstepan Karayan” (1849?-1933) (s. 949-961); Fahri Temizyürek, “Kâzım Nami (Duru)” (1877-1967) (s. 963-973); Kürşat Kaya, “Kâzım Sevinç (Altınçağ)” (?-1951) (s. 975-989); Mustafa Türkyılmaz, “Mahmut Ziya (Dalat)” (1901-1974) (s. 991-1003); Ferhat Tamkoç, “Manastırlı Mehmet Rıfat” (1851-1907) (s. 1005-1027); Kürşat Kaya, “M. Baha (Arıkan)” (D.-Ö.?) (s. 1029-1045); Dilek Kara Yağcı, “Mehmet Abdülkadir” (D.-Ö.?) (s. 1047-1066); Hülya Aşkın Balcı, “Mehmet Asım (Us)” (1884-1967) (s. 1067-1087); Reşide Gürses, “Mehmet Emin (Erişirgil)” (1891-1965) (s. 1089-1112); Gıyasettin Aytaş, “Mehmet Fuat (Bey)” (1850-1925) (s. 1113-1128); İsmet Çetin, “Mehmed Fuad (Köprülü)” (1890-1966) (s. 1129-1152); Ali Duymaz, “Mehmet Gazali (Saltık)” (1890-1965) (s. 1153-1165); Mehmet Ali Bahar, “Mehmet İhsan (Efendi)” (D.-Ö.?) (s. 1167-1181); Bahri Ata-Murad Ali Cehri, “Mehmet İhsan (Sungu)” (1883-1946) (s. 1183-1197); Hatice Altun Alkan, “Mehmet Orhan (Dikmen)” (1915-2007) (s. 1199-1208); Tuncay Böler, “Mehmet Raşit” (1856-1908?) (s. 1209-1224); Erol Duran-Şeyma Özdiş, “Mehmet Rauf (İnan)” (1905-1996) (s. 1225-1241). Bu çalışmalarda da yazarların öz geçmişleri verilip Türkçeye yaptıkları katkılar üzerinde durulmuştur.

Recep Toparlı-Ali Ilgın, “Mehmed Sadık” (D.-Ö.?) başlıklı (s. 1243-1248) makalelerinde, Mehmed Sadık'ın *Üss-i Lisân-ı Türkî* adlı çalışmasının, diğer gramer çalışmalarından farklı olarak, Çağatay Türkçesinin dil özelliklerini Osmanlı Türkçesi ile karşılaştırmalı olarak ele aldığını ifade ederler.

Bora Bayram, “Mehmet Şakir (Ülkütaşır)” (1894-1981) başlıklı (s. 1249-1271) makalesinde, Mehmet Şakir'in edebiyat araştırmacısı ve dil bilimci olduğunu ve *Büyük Türk Dilcisi Kâşgarlı Mahmut, Hayatı-Şahsiyeti-Divan-ı Lügat'ı, Atatürk ve Harf Devrimi* vb. eserlerinin olduğunu belirtir.

Aslı Koçak, “Mesud Remzi” (D.-Ö.1914?) (s. 1273-1278); Yalçın Balkan, “Mihran Apikyan” (1855-1938) (s. 1279-1287); Abdullah Azmi Bilgin, “Mithat Sadullah (Sander)” (1890-1961) (s. 1289-1296); Bilal Çakıcı, “Muallim Naci” (1849-1893) (s. 1297-1306); Mustafa Özşarı, “Mustafa Rahmi (Balaban)” (1888-1954) (s. 1307-1319); Nesime Ertan Özen, “Mustafa Satı (Bey)” (1880-1968) (s. 1321-1335); Galip Yüksel, “Mustafa Şekip (Tunç)” (1886-1958) (s. 1337-1356); Erol Duran-Tufan Bitir, “Muvaffak (Uyanık)” (1905-

1975) (s. 1357-1363). Bu çalışmalarda da yazarların öz geçmişleri verilip Türkçeye yaptıkları katkılar üzerinde durulmuştur.

Abdurrahman Özkan, “Necip Asım (Yazıksız)” (1861-1935) başlıklı (s. 1365-1382) makalesinde, Necip Asım’ın Türkçenin öğretimi ve Türk dili üzerine bir hayli çalışması olduğunu belirtmiş, çalışmalarıyla ilgili ayrıntılı bilgiler vermiştir.

Kemalettin Deniz, “Necmettin Halil (Onan)” (1902-1968) (s. 1383-1399); Esra Aydın Öztürk, “Nihat Adıl (Erkman)” (1901-1980) (s. 1401-1410); Kadir Kaplan, “Orhan Rıza (Aktunç)” (D.?-Ö.?) (s. 1411-1426); Abdullah Azmi Bilgin, “Ömer Asım (Aksoy)” (1898-1993) (s. 1427-1434); Mahir Kalfa, “Ömer Seyfettin” (1884-1920) (s. 1435-1449); Faysal Okan Atasoy, “Ömer Sıdkı” (1962-1941) (s. 1451-1465); Erhan Akdağ, “Peyami Safa” (1899-1961) (s. 1467-1476); Ayhan Vergili, “Ragıp Hulusi (Özdem)” (1893-1943) (s. 1477-1502); Bedri Sarıca, “Râşit Aşkî (Binbaşı)” (D.?-ö1335) (s. 1503-1519); Yusuf Ergünöz, “Refik Ahmet (Sevengil)” (1903-1970) (s. 1521-1539); Bekir Gökçe, “Reşat Nuri (Güntekin)” (1889-1956) (s. 1541-1562); Abdullah Uçman, “Rıza Tevfik (Bölükbaşı)” (1869-1949) (s. 1563-1576); Kudret Savaş, “Ruşen Eşref (Ünaydın)” (1892-1959) (s. 1577-1598); İlknur Doğan Kamalı, “Sabri Cemil (Yalkut)” (1882-1957) (s. 1599-1612); Mustafa Öner, “Sadri Maksudi (Arsal)” (1880-1957) (1613-1630); Reşide Gürses, “Saim Ali (Dilemre)” (1880-1954) (s. 1631-1649); Bünyamin Toksoy, “Salih İhsan” (1850?-?) (s. 1651-1661); Fahri Temizyürek, “Selim Sâbit (Efendi)” (1829-1911) (s. 1663-1674); Recep Toparlı-Dilek Yücel Kubat, “Süleyman Hüsnü (Paşa)” (1838-1892) (s. 1675-1685); Arife Ece Evirgen, “Süleyman Şevket (Tanlı)” (1885-1972) (s. 1687-1700). Bu çalışmalarda da yazarların öz geçmişleri verilip Türkçeye yaptıkları katkılar üzerinde durulmuştur.

Celal Demir, “Şemsettin Sami” (1850-1904) başlıklı (s. 1701-1716) makalesinde, Şemseddin Sami’nin Türk dili ve edebiyatı araştırmalarına yoğunlaştığını vurgular. Türk dili ile ilgili *Orhan Abideleri*, *Kutadgu Bilig*, *Et-Tuhfetü’z-zekiyye* (Basılmamıştır.), *Lehce-i Türkiyye-i Memâlik-i Mısır* (Basılmamıştır.), *Kıraat-ı Türkiyye* (Basılmamıştır.), *Nev Usul Nahv-i Türkî* (Basılmamıştır.), Türkçenin öğretimiyle ilgili *Kâmûs-ı Türkî*, (1317/1901), *Nev-Usûl Sarf-ı Türkî* (1308/1892), *Küçük Elifba* (1300/1884), *Yeni Usûl Elifba-yı Türkî* (1308/1892), *Usûl-i Tenkîd ve Tertîb* (1303/1886) adlı çalışmaları hakkında bilgiler verir.

Mustafa Özşarı, “Şeyh Vasfî” (1851-1910) başlıklı (s. 1717-1733) makalesinde, yazarın sadece bir şair olmadığını aynı zamanda muallim olduğunu verdiği derslerle ilgili notları düzenleyip kitap olarak yayımladığını belirtmiş ve eserlerini kısaca tanıtmıştır.

Leyla Karahan, “Tahir Kenan” (1863-1927) başlıklı (s. 1735-1746) makalesinde, Tahir Kenan’ın *Kavâid-i Lisân-ı Türkî* adlı eserinin 4 defterden meydana geldiğini belirtir. Karahan’ın belirttiğine göre eser, döneminin diğer kavait kitaplarından farklı olarak çoğu, edebî eserlerden seçilmiş 550 civarında örnek barındırır.

Melek Dosay Gökdoğan, “Tüccarzâde İbrahim Hilmi” (1879-1963) (s. 1747-1762); Dinçer Atay, “Vasfı Mahir (Kocatürk)” (1907-1961) (s. 1763-1780); Seher Erdoğan Çeltik, “Yakup Kadri (Karaosmanoğlu)” (1889-1974) (s. 1781-1791); Selcen Çifci, “Yanyalı Ali Rıza” (1859-1916) (s. 1793-1806); Umut Başar, “Yüzbaşı İhsan (Çoşkundeniz)” (1882-1945) (s. 1807-1823); İsmet Çetin, “Ziya Gökalp” (1876-1924) (s. 1825-1848). Bu çalışmalarda da yazarların öz geçmişleri verilip Türkçeye yaptıkları katkılar üzerinde durulmuştur.

Kaynakça

(2024), *Türkçenin Eğitime Emek Verenler (1839-1938)*, Ankara: Türk Dil Kurumu.